

(6 ल + गग; 10 ल + गग; 14 ल + गग; 18 ल + गग) (8-12-16-20) [आपीडः सर्वलः प्रोक्तः पूर्वपादन्तगद्वयः (G. P. P. K. 211-2)] आपीड, पदरुचि, दामावारा.

(गग + 6 ल; गग + 10 ल; गग + 14 ल; गग + 18 ल) (8-12-16-20) [आदौ गुरु न चान्ते चेत् प्रत्यापीडो भवेदयम् Mm. 28. 14] प्रत्यापीड, अनुपदरुचि.

(गग + 4 ल + गग; गग + 8 ल + गग; गग + 12 ल + गग; गग + 16 ल + गग) (8-12-16-20) [तदादौ द्विगं अन्ते च H. 3. 42] प्रत्यापीड, संपीड.

(12-8-16-20) [आद्यपादस्य द्वितीयपादविपर्यासेन कलिका मण्डरी वा H. 3. 44] कलिका, मण्डरी, मञ्जरी.

(16-12-8-20) [प्रथमस्य तृतीयस्य विपर्यासे लवली P. 5. 24] लवली, आपीड.

20. 12. 16. 8 [आपीडस्यादिमस्तुर्यः]

8. 12. 20. 16 (आपीडस्य) तुरीयश्चेत् तृतीयकः

8. 16. 12. 20 (आपीडस्य) तृतीयोऽपि द्वितीयोऽङ्घ्रिः

12. 8. 16. 20 (आपीडस्य) द्वितीयः प्रथमः (अङ्घ्रिः) यदि उक्ता सामृतधारेति मञ्जरीत्यपि कैश्चन Mm. 19. 21] अमृतधारा, आपीड, मञ्जरी.

सजसल, नसजग, भनजलग, सजसजग (10-10-11-13)
[प्रथमे सजौ यदि सलौ च, नसजगुरुकाण्यनन्तरे। यद्यथ भनजलगाः स्युः अथो सजसा जगौ प्रभवतीयमुद्रता ॥ Pp. 2. 324] उद्रता.

सजसल, नसजग, रनभग, सजसजग (10-10-10-13)
[उद्रतायास्तृतीयोऽङ्घ्रिः रनभगैः सहितो यदि। तदा सौरभकं ब्रूतेऽन्ये सौरलकमूचिरे ॥ Mm. 23. 3-4] सौरभक, सौरलक.

सजसल, नसजग, ननसस, सजसजग (10-10-12-13)
[उद्रतायास्तृतीयोऽङ्घ्रिः ननससैल्लितं मतम् Mm. 23. 5] ललित.

सजसल, नसजग, भनजलग, नननग (10-10-11-12)
[उद्रतायाश्चतुर्थोऽङ्घ्रिः नननै सरलं मतम् Mm. 23. 6] सरल.

सजसल, नसजग, नभजलग, सजसजग (10-10-11-13)
[उद्रतायाः तृतीयोऽङ्घ्रिः नभजलगैः भवति कीर्तिः] कीर्ति.

मसजभगग, सनजरग, ननस, नननजय (14-13-9-15)
[आद्ये मसजभगैर्भाभ्यां द्वितीये स्नजगैर्युतम्। तृतीये ननसैर्युक्तं तुर्ये त्रिनजयैर्यदि ॥ उपस्थितप्रकृपितं तमाहुः पूर्वसूरयः। Mm. 23. 10. 11] उपस्थितप्रकृपित, उपस्थितप्रकृपित.

मसजभगग, सनजरग, ननसनस, नननजय (14-13-18-15)
[अस्यैवाङ्घ्रिस्तृतीयश्चेत् ननसैर्ननसैर्युतः। तदा तु वर्धमानाख्यं वृत्तं पूर्वं बभाषिरे ॥ Mm. 23. 13-14] वर्धमान.

मसजभगग, सनजरग, तजर, नननजय (14-13-9-15)
[तांतीयीकस्तु तस्याङ्घ्रिस्तजरैः संयुता यदि। वृत्तं वदन्ति तच्छुद्ध-विराड्वर्धनायकम् ॥ Mm. 23. 13. 14] शुद्धविराड्वर्धभ.

तमयग, ततजग, सतम, सससलग (10-10-9-11) [Utpala. v. 53] विलास.

तमम, तरजग, सतम, सससलग (9-12-9-11) [Utpala. v. 53] विलास.

उपेन्द्रवज्रा + इन्द्रवज्रा [उपेन्द्रवज्रास्फुरदिन्द्रवज्रा, पादौ विभिन्नौ यदि तौ भवेताम्। नानाविकल्पैरुपजातिरेषा, प्रकल्पितार्यैः क्वचिदिन्द्रमाला ॥ Jk. 2. 117] उपजाति, इन्द्रमाला, उपेन्द्रमाला.

A mixture of any of the metres under section I [सर्वजातीनामपि संकरः उपजातिः H. 2.157] उपजाति.

A mixture of वंशस्थ and इन्द्रवंश [यत्रेन्द्रवंशाचरणो युनाकित चेद्वंशस्थपादेन सहेत्यनेकधा। करम्बजातिर्भवतीह सा क्वचित् कुलालचक्रं क्व च वंशमालिका ॥ Jk. 2. 145] वंशमाला, करम्बजाति, कुलालचक्र.

A mixture of श्रुति and स्मृति [श्रुत्यङ्घ्रिणा स्मृतिचरणो यथा-सं नियुक्ति चेदिह बहुभिविकल्पैः। यदा समार्धसम-नियामतोऽन्यत् सिंहप्लुतं मुनिदमसागरोक्तम् ॥ Jk. 2. 148] सिंहप्लुत.

A mixture of रुचि and रुचिरा [पादौ यदा रुचिरुचिरोद्भवविभौ विभिन्नितौ यदि भवतः कवीच्छया। समाक्षरं गणविपरीत-लक्षणं छन्दश्चितौ भवति तदा प्रकीर्णकम् ॥ Jk. 2. 165] प्रकीर्णक.

ययम, भयय, जमसय, ममजलग (9-9-12-11) Brihat-samhitā 43. 55.

मसर, जसनगग, तरगग, ररगग (9-11-8-8) Brihat-samhitā 45. 16.

[विषमाक्षरपादं वा पादैरसमं दशधर्मवत्। यच्छन्दो नोक्त-मत्र गाथेति तत्सूरिभिः प्रोक्तम् ॥ Vr. 5. 12] गाथा.

A line has first a जगण and then long and short letters following one another regularly until the line gets 16 letters in all. In the last 12 letters a long letter may be replaced by two short ones at the option of the poet. [जकारतो ग्लयुग्मकं नकारगणविकल्पितम्। स्वकारि गुरुपरं यदा प्रकाश्यते तदा रमा ॥ Jk. 6. 31]

No Gaṇas are prescribed (11-18-10-10) [See Anargha-rāghava of Murāri Com. on I. 19] कुमुदाकर.

V मात्रावृत्तः - द्विपदी

(The चतुर्मात्रगणस mentioned in this and the next sections must be kept separate by avoiding a long letter at their junction, which thus must not combine the last Mātrā of an earlier Chaturmātrā with the first Mātrā of a latter one.)

आर्या First half has 7 Chaturmātras and a long letter at the end; second has five Chaturmātras followed by one short letter, one Chaturmātrā and one long letter. Thus the two halves have